

Mirsad Hadžikadić:

Imao sam 45-minutno gostovanje na bosanskoj radio-stanici u St. Louisu, koje je po mom mišljenju prošlo zaista dobro. Nakon toga sam išao na ručak u jedan poznati bosanski restoran. Radi se o velikom i lijepom restoranu, koji se koristi i kao svadbeni salon, i koji je zaista dobro poznat u St. Louisu. Zove se „Grbić“. Na ručak smo išli s nekima od ljudi koje smo upoznali prethodne noći, kao i s još par novih osoba. Pridružio nam se i vlasnik, čija je tridesetogodišnja kćerka preminula trideset dana ranije. Zaista tužna situacija. Tu smo bili do dva sata, nakon čega smo otišli do kuće gospođe kod koje smo prenoćili. Bilo je krasno. Dopustila nam je da koristimo njenu spavaću sobu, koja je bila puna svih onih stvari koje vam trebaju kad ste kod kuće, ali na koje niste navikli kad ste na putu. Bilo je prelijepo. Tu smo bili oko sat vremena, tek toliko da se spremimo za polazak u četiri sata, jer smo između pet i pola osam imali javnu tribinu. Tribini je prisustvovao solidan broj ljudi, koji je možda mogao biti i veći za grad poput St. Louisa, ali ipak je pristojan broj ljudi prisustvovao. Prostorija je bila predivna, i zaista sam uživao. Ljudi su bili pažljivi, a na kraju smo imali i dio s pitanjima i odgovorima. U međuvremenu sam tog istog dana dobio poziv od ljudi iz Islamske zajednice da gostujem u jednoj od džamija, kojih u tom gradu nezvanično ima četiri, ali zvanično ih je tri. To večer se s početkom u 19:30 u jednoj od džamija održavao skup na koji sam bio pozvan zajedno s još dva gosta. Naravno, odazvao sam se pozivu u cilju uspostavljanja veza sa što većim brojem ljudi. Javna tribina je završila oko 19:30 ili 19:40, tako da smo sjeli u kola i stigli tamo oko 20:00, upravo u vrijeme kad je završila molitva i kad je počinjao program. Zamolili su me da govorim prvi. Nisam bio glavni govornik, jer je glavni govornik već ranije bio najavljen, ali su mi rekli da imam 10-15 minuta da se obratim prisutnima, što sam i učinio. Što se tiče pitanja i odgovora, rečeno je da je program pun, ali da bismo taj dio mogli održati nakon obraćanja sva tri govornika. Nakon naših govora, uslijedila su pitanja, koja su bila upućena meni, a onda smo morali da prekinemo sesiju zbog večere. Predloženo je da obavimo razgovor tokom večere, ali večera je bila pripremljena u kući pomenute gospođe, i bilo je predviđeno da nam se pridruže neki drugi ljudi. Zahvalio sam im se, i onda smo otišli. Stigli smo tamo oko 22:30, nakon čega smo obavili još par razgovora. Sljedeći dan je bila nedjelja, a nedjeljom obično imamo emisiju uživo na Facebooku, tako da smo tu emisiju održali iz St. Louisa, zajedno s našim domaćinima.

Bili su tu i njihovi prijatelji, šest ili sedam parova. Emisija je protekla dobro, a nakon emisije otišli smo na aerodrom i vratili se kući. U Bosni i Hercegovini su aktuelni i brojni drugi događaji. Snimio sam 15-minutno obraćanje za ljude u gradu Bihaću, na sjeverozapadu zemlje, u području rijeke Une. Oni se pripremaju za prvu, konstitutivnu sjednicu skupštine na kojoj će izabrati svoje predstavnike, odnosno odbor koji će biti odgovoran za organizaciju aktivnosti u gradu, kao i svoje predstavnike za skupštinu šire regije. Pored toga, snimio sam još neke sadržaje za druge događaje u Bosni. Zanimljivo je da su me juče nazvali ljudi sa najčitanijeg portala u Bosni i Hercegovini, koji se zove Klix, i zamolili me da iznesem svoj stav kad je u pitanju alternativna desnica (alt-right), vjerovali ili ne, u svjetlu događaja u SAD-u i u svijetu, te o njihovom uticaju na dešavanja u Bosni i Hercegovini.

Clark Curtis:

Vratimo se nakratko na St. Louis. Zamolio bih te da se još jednom osvrneš na sam put. Da li si ostvario ono što si namjeravao da ostvariš, odnosno kako je taj put prošao, po tvom mišljenju?

Mirsad Hadžikadić:

St. Louis je veoma značajan. To je glavni grad Bosanaca i Hercegovaca izvan Bosne i Hercegovine. Govorimo o 70.000-80.000 ljudi u području St. Louisa, pa je stoga vrlo važno da se ti ljudi probude, odnosno da izađu na glasanje. Na prošlim izborima je glasalo svega 800 ljudi iz čitavih Sjedinjenih Američkih Država. A u samom St. Louisu vjerovatno ima 40.000 ljudi koji mogu da glasaju, a nisu to učinili. Tako da moramo da ih probudimo. Našli smo ushićenu, energičnu i izuzetno pozitivnu grupu od petnaestak volontera koji su spremni da pokrenu proces izgradnje mreže, ne samo u St. Louisu, već i u čitavoj saveznoj državi Missouri. Mislim da je to važno. Bilo je važno da im pokažemo da nisu sami i da ih smatramo veoma značajnim. Mislim da je grupa dobila novu dozu energije. Izradili su planove za budućnost kad su u pitanju daljnje aktivnosti, ciljevi, novi članovi i novi ljudi. Međutim, najvažnije je to što smo definisali aktivnosti kojima ćemo osigurati da se ljudi registruju za glasanje. Kao i u drugim oblastima, djelujemo u dva pravca. Kao prvo, nastojimo da osiguramo da se ljudi registruju za glasanje u Bosni, ali i da budu uključeni i u politiku SAD-a i da glasaju ovdje, da budu politički aktivni, da

definišu pitanja od značaja za njih. Pri čemu ne mislimo samo na pitanja koja se odnose na njih kao Bosance i Hercegovce u SAD-u, već i na njih kao Amerikance. Oni treba da se angažuju u svojoj zajednici, pa u zajednici Bosanaca i Hercegovaca u Sjedinjenim Američkim Državama, a zatim u državnim pitanjima. Zaista je neophodno bez odlaganja definisati značaj političke uključenosti i brige za zajednicu, ne biti sebičan i čekati da neko drugi rješava određene probleme koji su od značaja za vas. Znači, to je zadatak, i zato je St. Louis bio, jeste i biće veoma važan. Drago mi je što imamo tu grupu volontera, koji su fantastični. Oni dolaze iz svih sfera, različitih su profila i godina, različitog pola, nacionalne i vjerske pripadnosti. Uzbuđeni smo zbog potencijalnih mogućnosti, ali je sasvim jasno da je pred nama dug i težak put. Kad odete u džamiju, gdje se nalazi 300, 400 ili 500 ljudi, to je poseban događaj. A kad na nekom skupu govorite o budućnosti zemlje i njenih ljudi, okupi se 50-70 ljudi. To je izuzetno važna poruka. Kako ih ubijediti da je to važno za njih, njihove porodice i njihovu djecu? Zato kažem da je ispred nas dug put.

Clark Curtis:

Pošto govorimo konkretno o St. Louisu, mada sam siguran da to čuješ i na drugim mjestima, da li postoje glavni razlozi zašto se dijaspora dosad nije uključivala? Pretpostavljam da ima više razloga, kao što su možda mišljenje da se njihov glas neće uzeti u obzir, korupcija koja je prisutna, nezainteresovanost, apatija, ili kombinacija nekih od navedenih razloga.

Mirsad Hadžikadić:

Po njihovim riječima, veoma je teško glasati i registrovati se, jer morate da otputujete u BiH i izvadite ličnu kartu. Znači, pored vozačke dozvole, građani u BiH imaju i ličnu kartu. Nakon što izvadite ličnu kartu, vi ste registrovani za glasanje. To možete učiniti i putem najbližeg konzulata, u okviru ambasade Bosne i Hercegovine u Sjedinjenim Američkim Državama, tako što ćete izvaditi bosanski pasoš, čime se takođe registrujete za glasanje. Ali takva putovanja nisu lagana. Ako idete u Bosnu, to je skupo. Odlazak u Washington ili Chicago takođe košta. Uz to, nikad niste sigurni kad da odete tamo, da li je nadležna osoba tamo, da li je otvoreno ili zatvoreno, i slično. A ne govorimo o najrevnosnijim ljudima na svijetu. Kad podignete

dokumenta, podnosite zahtjev kako biste dobili obrasce za registraciju, koje ćete možda dobiti, a možda i nećete. Ako ih i dobijete, popunjavate ih i vraćate nazad, ali to opet ne znači da će oni stići na odredište. Ako i stignu, to ne znači da će biti prihvaćeni. Čak i ako budu prihvaćeni, to ne znači da će biti uneseni u sistem, zbog korupcije u politici. Kratko i jasno, u pitanju je čista izborna prevara. Konačno, ako je sva procedura ispoštovana, postavlja se pitanje hoćete li dobiti glasački listić. Čak i ako ste registrovani i uneseni u sistem, glasački listić često ne stigne do vas. Ili stigne na pogrešnu adresu. Ili stigne 500 listića na jednu adresu. Ako ga i popunite i pošaljete, pitanje je da li će stići na pravo mjesto, da li će biti uzet u obzir, da li će iz nekog razloga biti proglašen nevažećim ili će neko nešto da dopiše, pa će ga proglasiti nevažećim. Na prošlim izborima, od oko 95.000 glasačkih listića koji su pristigli i koji su izbrojani, pri čemu se ne zna koliko ih je poslato, ali toliko ih je izbrojano, ukupno oko 27.000 listića je proglašeno nevažećim. Znači, to je jedan od razloga. Dijaspora zna da ljudi koji su tamo ne žele da oni glasaju, jer ih ne mogu kontrolisati. Elektronsko glasanje bi napravilo veliku razliku. Elektronsko glasanje znači da bi Bosna i Hercegovina preko noći postala drugačija država. Svi ti prevaranti bi nestali. Ali oni kontrolišu proces, odnosno oni kontrolišu sve. Šta da se radi... To je jedna stvar. Istovremeno, vladajuće strukture u Bosni i Hercegovini iz godine u godinu pokazuju da ne mare previše za dijasporu. Oni žele novac iz dijaspore, ali ne žele njihov uticaj, njihove savjete ili ideje. Ne žele čak ni njihova ulaganja. Važno je samo da ih drže podalje, ali da njihov novac pristiže. Ukupno 20 odsto od bruto domaćeg proizvoda dolazi iz dijaspore, što je ogroman postotak. Uzevši sve to u obzir, ako dijaspora zatvori taj kanal, smatram da bi došlo do velikih socijalnih problema. Mislim da bi izbili socijalni nemiri, jer ljudi ne bi bili u stanju da prežive. Pored toga, ljudi u dijaspori postali su materijalisti, odnosno prihvatili su američki način života. Okrenuti su poslu i zarađivanju više novca, kojim kupuju više kuća, više kamiona, više imovine. Tako da oni žive u uvjerenju da se ništa ne može učiniti ili promijeniti, da su ljudi ono što jesu, i okreću se sami sebi. A onda neke od muzičkih „zvijezda“ dođu u dijasporu kako bi održali koncert pred 200-300 ili 3.000 ljudi, mada su mnogi od njih potpuno nepoznati. Inače, mi imamo divnu muziku, ali ovaj novi stil zaista predstavlja najniži mogući nivo. Kad poslušate tekstove pjesama, ne možete vjerovati šta čujete. Ali to je ono što mladi ljudi slušaju ovih dana. I gotovo da se čini da se radi o namjernom zaglupljivanju ljudi. Od kvaliteta televizijskog programa i

kvaliteta novinarskog izražavanja, pa do zabavnih sadržaja, sve se svodi na zaglupljivanje ljudi. Ali ne mogu da ih krivim, jer se to dešava svugdje, uključujući i SAD. Uzmite za primjer „reality“ programe. U svemu tome nema nikakve vrijednosti za društvo, izuzev što svi ti sadržaji razaraju moralno tkivo društva. Sve u svemu, takvo je trenutno stanje u dijaspori. Oni gube svoj identitet, ali i interes za svoju državu. S druge strane, oni su visoko obrazovani i dobrog su materijalnog statusa, a spoznali su i najbolje i najgore od društva u kojem žive. U njihovim rukama je ključ promjena u Bosni i Hercegovini. I mislim da će biti izuzetno teško ostvariti sveobuhvatne promjene u Bosni i Hercegovini bez mladih ljudi, bez dijaspore i bez žena. Radi se o tri kategorije ljudi koji ne glasaju u skladu s njihovim brojem, u poređenju s ostalim kategorijama. Tako da je naš zadatak da pokrenemo te tri kategorije ljudi, jer oni imaju potencijal. Oni su vrlo sposobni i mogli bi da budu veoma moćni. Korupcija u zemlji na njih nije imala većeg uticaja. Tako da ja na te tri kategorije ljudi gledam kao na nosioce promjena u Bosni i Hercegovini.

Clark Curtis:

Znam da ne postoji lako rješenje, ali da li postoji neki „zajednički nazivnik“ koji bi pomogao u rješavanju ovog problema? Na koji način mislite uključiti te ljude kako bi postali dio procesa?

Mirsad Hadžikadić:

Mislim da još uvijek nisam pronašao pravi način. Glavni problem cijele Bosne i Hercegovine je u tome što je sistem vrijednosti već duže vrijeme poremećen. Tako da moramo da napravimo tu promjenu u našem kolektivnom sistemu vrijednosti. A glavna poruka je da „kolektiv“ jednostavno podrazumijeva skup pojedinaca. A društvo ne možemo promijeniti dok ne promijenimo sami sebe. Sve u svemu, glavna poruka je da smo sami krivi. Krivi ste vi, i kriv sam ja. Hajde da se promijenimo. Možemo to učiniti danas. Znam da je to težak zadatak, ali hajde da budemo iskreni i da prihvatimo činjenicu da nismo učinili puno toga. Znam da je teško glasati. Ali samo 850 ljudi od 120.000 u Sjedinjenim Američkim Državama... Osim toga, u potrazi sam za sloganima koji će na sažet način, u dvije, tri, četiri ili pet riječi predstaviti suštinu cijelog pokreta. Na primjer, šta god ko mislio o Donaldu Trumpu i sloganu „Kako Ameriku učiniti

ponovo velikom“, šta god da on znači, a različiti ljudi ga tumače na različite načine, on je pridobio imaginaciju ljudi i prenio je skup vrijednosti koje su oni željeli. Ponavljam, bez obzira na to šta on znači. A znam da je Reagan bio taj koji je to prvi rekao – „Učinimo Ameriku ponovo velikom“. Ali Donald Trump je to pretvorio u slogan, koji ste mogli staviti na kapu ili na branik automobila. Ali kad to kažete, neki ljudi se zastide, ali drugi ushićeno kažu da je baš to ono što žele. Komunisti u Jugoslaviji su imali dva izraza – „Bratstvo i jedinstvo“ i „Smrt fašizmu – sloboda narodu“. I tačno ste znali šta oni govore. Tako da i ja tražim jedan izraz koji će zaista predstaviti ono što radimo. Mora da govori o integritetu, moralu, sistemu vrijednosti. Ali mora da bude izrečen na način koji će svi odmah razumjeti, kako bi se ljudi pokrenuli i dali svoj doprinos, uviđajući da su oni ti koji moraju da učine nešto, a ne da čekaju da to neko učini umjesto njih. Tražim upravo takav slogan, koji će odgovornost staviti direktno na pleća svakog pojedinca, uključujući i mene lično, kako bismo shvatili da za svaki neučinjen korak postoji posljedica. Država je takva kakva jeste, i ako ste zadovoljni njome, onda je to savršeno, vi već živite u raju.

Clark Curtis:

Pošto nastojite da ostvarite komunikaciju s ljudima kako u Evropi tako i ovdje, u Sjedinjenim Američkim Državama, a pretpostavljam da su izazovi slični, da li je izazov u SAD-u veći od izazova u Švicarskoj, Švedskoj, itd.?

Mirsad Hadžikadić:

Rekao bih da je teže u Sjedinjenim Američkim Državama, ali samo iz prostog razloga što je fizička udaljenost veća. Na primjer, ljudi u Austriji mogu da sjednu u auto i za sedam, osam ili deset sati su u BiH, pri čemu potroše 200 evra. Što se tiče SAD-a, morate sve da isplanirate, kupite kartu, a treba vam 24 sata. Ne možete to sve obaviti tokom vikenda. A i veza je lošija. Između nas je veliki okean. Čak i ljudi u Švicarskoj ili Njemačkoj mogu da dođu autom, i takvu odluku mogu da donesu očas posla. Pošto su bliži Bosni i Hercegovini, oni na određen način smatraju da su još uvijek tu, i da imaju određenu odgovornost. Ali ima jedna zanimljivost u vezi sa dijasporom za koju ljudi i ne znaju, a koja ima veze s intervjuom na temu alternativne desnice koji sam dao za portal Klix. Naime, ljudi povezani s alternativnom desnicom u SAD-u

pokušavaju da uključe ljude širom svijeta koji slično razmišljaju, kako bi formirali pokret na svjetskom nivou. Osim toga, oni pružaju podršku promociji njihovih ciljeva u raznim zemljama, kao što su Mađarska, Poljska i druge zemlje. Bili su i u BiH. Razgovarali su s ljudima u Republici Srpskoj. Bili su i u Srbiji i Hrvatskoj. Ono što se dešava u Sjedinjenim Američkim Državama ima uticaj na događaje u Bosni i Hercegovini. Čak i na tom nivou. Tako da kad razgovaram s ljudima iz BiH koji žive u Sjedinjenim Američkim Državama, moram da naglasim činjenicu da oni treba da znaju da se čak i politička borba koja se odigrava ovdje odražava i na ono što se dešava ili što će se dešavati u Bosni i Hercegovini. Znači, ako želite dobro i zdravo društvo u Bosni i Hercegovini, pokušajte da stvorite jedno takvo društvo ovdje, jer će to imati tzv. efekat talasa. A talasi koji se stvaraju u Sjedinjenim Američkim Državama su mnogo veći od onih u malim državama drugdje u svijetu.

Clark Curtis:

Kad su u pitanju vaše aktivnosti u Sjedinjenim Američkim Državama, i činjenica da ste sad organizovani u Charlotteu, St. Louisu i Chicagu, da li planirate da preduzmete određene aktivnosti u još nekim većim gradovima?

Mirsad Hadžikadić:

Započeli smo određene aktivnosti u Atlanti, mada se one trenutno odvijaju na mahove. Tako da možemo reći da smo dosad pokrili Atlantu, Charlotte i St. Louis, a da je na redu Chicago. Od drugih velikih gradova, u planu su nam Phoenix, Jacksonville, New York, oblast San Francisca i San Josea, Los Angeles. Mislim da je dosta naših ljudi u Clevelandu, ali u pitanju su stariji imigranti, a ne novi. Dosta je ljudi u Bowling Greenu, u Grand Rapidsu, u saveznoj državi Michigan, kao i u gradu Utica, u saveznoj državi New York. Započeli smo s aktivnostima i u Kanadi. Naravno, to nisu Sjedinjene Američke Države, ali govorim o sjevernoameričkom kontinentu. Ima još gradova o kojima razmišljamo, ali čekamo da se jave ljudi koji će biti volonteri, odnosno koji će da pomognu u organizaciji aktivnosti. Ima i onih koji su se čak i naljutili na mene. Dešavalo se da imenujem inicijalnog koordinatora za određeni grad ili državu, a onda se moji prijatelji za koje nisam ni znao da žive u tom gradu naljute na mene zato što sam

odabrao tu osobu, a ne njih. A odgovor je zaista jednostavan – ta osoba se ponudila da bude koordinator, a vi niste. A ja ne želim nikog da molim. Bosanci su poznati po tom što čekaju da ih zamoliš da nešto urade. A meni se to ne sviđa iz sljedećih razloga: kad ih zamolite, onda oni svima razglase da ih je Mirsad zamolio da to urade. A onda odjednom očekuju da za to budu nagrađeni ili da postave određene uslove. A ja to ne želim. U suštini, vi ulazite u sve ovo bez ikakvih uslova ili preduslova. Dolazite kod nas kako biste nešto dali, a ne uzeli. A svi oni koji čekaju da ih zamolimo da nešto urade moraju da znaju da ih nećemo moliti. Ako smatraju da je ovo i njihova bitka, dobrodošli su, pozivamo ih da nam se sami pridruže kad god budu spremni. Ali nikad ih niko neće moliti da nam se pridruže.